

Patrimoni a l'abast de tothom*

per Joan Abad i

Albert Aulines

* Article publicat el 6 de febrer de 2006 al Diari de Girona (pàgina 22).

Arreu de les comarques gironines són nombrosos els testimonis de les comunitats humanes que han viscut o transitat el mateix territori que a principis del segle XXI habitem nosaltres. Què signifiquen per nosaltres aquests testimonis? I, què n'hem o en podem fer amb tot aquest patrimoni històric i natural d'acord amb la nostra manera de viure (econòmica, social i cultural) actual?

Les dades que disposem per saber com eren les generacions humanes que ens han precedit ens les ha proporcionat la investigació científica a partir de les diferents disciplines en què es divideix per tractar aquesta temàtica (arqueologia, paleontologia, geologia, paleoantropologia). Aquestes dades, empíriques i diverses (eines de pedra, ceràmica, animals fòssils), ens permeten reconstruir a *grosso modo* l'evolució històrica de les societats humanes gironines del passat així com el medi natural en què van viure: sabem, per exemple, que fa un milió d'anys al Pla de l'Estany hi van viure espècies animals avui extingides (elefants, rinoceronts, hipopòtams); que les evidències de tecnologia humana més antigues s'han localitzat a pocs metres de l'actual pavelló de Fontajau, al promontori del Puig d'en Roca; que la zona de Serinyà va ser un lloc freqüentat pels últims neandertals que van viure a tocar dels Pirineus; que fa uns set mil anys a la zona de la Draga de l'estany de Banyoles hi va haver una concentració de palafits; o que l'origen de la ciutat de Girona cal cercar-lo en el poblat ibèric de Sant Julià de Ramis.

La recerca en aquesta matèria continua en l'actualitat i és ben viva (malgrat les dificultats pròpies dels professionals que s'hi dediquen: econòmiques i administratives). Aquests darrers anys s'han produït novetats importants per comprendre períodes encara poc coneguts de la nostra història: el jaciment de Montlleó (Cerdanya) ha posat de manifest un poblament humà molt antic (15.000 anys) en altituds tant elevades com els Pirineus; el de la Balma de la Xemeneia (Amer) ens informa de les comunitats caçadores que van viure durant el període de màxim fred de la darrera glaciació (ara fa 18.000 anys); les restes arqueològiques del carrer Pompeu Fabra han posat al descobert una part urbana desconeguda de la Girona del segle XIII.

Els canvis produïts al nostre país durant els darrers trenta anys (estabilitat política i social, benestar econòmic i democratització de la cultura) han comportat també un canvi en la comprensió i valoració d'aquest passat històric: a partir d'aquest moment augmenta el nombre de persones que poden i s'interessen pels diferents àmbits del saber, del coneixement i de la informació, un dels quals és el referent al patrimoni històric i natural. És per això que, mentre la recerca continua, paral·lelament convé preguntar-se quin interès o ús tenen aquest munt de restes arqueològiques per als qui no són especialistes o afeccionats a aquesta matèria i, també, què s'està fent i què es pot fer amb tot aquest llegat més enllà del seu valor purament científic.

Es pot afirmar que la conscienciació, l'estima i el foment del patrimoni històric i natural a les comarques gironines és, avui, un fet: les administracions públiques disposen de mesures específiques de protecció i conservació per al patrimoni; s'han dissenyat i dut a la pràctica parcs arqueològics per tal d'aproximar períodes de la història a sectors diversos de la societat; amb certa freqüència es formen plataformes cíviques en defensa d'un element patrimonial concret; s'ha inclòs el tema del patrimoni en els currículum del sistema educatiu general.

La sensibilització respecte el patrimoni, per tant, ha millorat molt aquests darrers anys i ens n'hem de felicitar. No obstant això, s'ha d'esmentar i tenir present que encara hi ha molta feina a fer perquè: la legislació vigent sovint és insuficient, a la pràctica, per impedir la destrucció d'una part del patrimoni; hi ha jaciments que es conserven en un estat ruïnós, deplorable; d'altres jaciments pràcticament no han estat excavats, ja sigui degut a problemes econòmics o bé a problemes administratius.

Però, on cal avançar més és en l'aproximació o divulgació del patrimoni a tots els ciutadans i, sobretot, als escolars. Perquè si bé és cert que actualment la visita de jaciments arqueològics ja forma part de la pràctica regular de la majoria de les escoles, també ho és que aquestes visites es realitzen

preferentment a aquells jaciments més accessibles, a aquells situats més a la vora de l'asfalt. El patrimoni arqueològic gironí, però, és suficientment complert (hi són representats tots els períodes històrics: des del paleolític fins a les fàbriques del segle XIX) i divers (n'hi ha a les ciutats i en medis rurals) perquè també es puguin visitar aquells jaciments que permetin contemplar al mateix temps d'altres elements del nostre patrimoni: geologia, flora o fauna. Un exemple ben representatiu: per la seva riquesa històrica i natural, el massís del Montgrí podria i hauria de ser visitat per tots els alumnes que, any rera any, generació rera generació, passen per les nostres escoles. Una vista com aquesta -en contacte permanent durant unes quantes hores seguides amb la natura juntament amb les explicacions oportunes d'un guia- proporcionaria als sempre encuriosits nens i nenes una informació de coneixements rica i integral, a més d'una inoblidable sortida de camp: natura, territori, història, excursionisme, paisatge.

Podem concloure que els jaciments arqueològics contenen les dades que ens ajuden a comprendre un part del nostre passat històric i natural -del Nostre Patrimoni-, motiu pel qual, a més del valor científic, poden i han de tenir una funció social i educativa. Només d'aquesta manera farem possible que el patrimoni sigui de tots i també a l'abast de tothom.